

УДК 378.091.59(71)

Оксана ЗАБОЛОТНА

доктор педагогічних наук

професор кафедри іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,

м. Умань, Україна

e-mail: oxana.zabolotna@gmail.com

Анна ПІДГАЄЦЬКА

аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,

м. Умань, Україна

e-mail: annapidhaietska@gmail.com

УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ КАНАДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ АЛЬБЕРТИ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

У статті досліджено процес залучення студентської молоді до управління закладом вищої освіти. Стаття наголошує на тому, що студенти здатні самостійно керувати своїми справами, забезпечуючи різноманітні свої потреби та відстоювати політичні інтереси. Було доведено, що студентів канадського ЗВО залучають до активної участі у вирішенні питань академічного та адміністративного характеру, що є досить вагомими для функціонування університету. У статті підкреслюється, що об'єднання студентських організацій чинить значно більший вплив ніж кожен із студентів окремо. Було виявлено, що фактори які сприяли активній участі студентів в управлінні вузом, залежали як від індивідуальних переконань кожного студента, так і від навколишнього середовища. У статті обґрунтовано важливість студентської участі в управлінні університетом, оскільки студенти повинні вдосконалювати вміння приймати спільні рішення, демонструвати свою відданість університету, враховуючи довготривалі інтереси ЗВО.

Ключові слова: Канада, університет, студентські організації, управління, керівні структури.

Концепції розподілу влади та взаємозалежної відповідальності є важливими складовими ефективного розвитку та керування університетом. Традиційно відповідальність за прийняття управлінських рішень покладалась лише на адміністрацію університету. Проте, різноманітність та складність завдань, що полягали перед університетом, вимагали взаємозв'язку та взаємодії між адміністрацією факультету, викладачами, студентами та технічними працівниками. Нині прийняття управлінських рішень за участю всіх сторін освітнього процесу практикується вже багато років. Вочевидь інститут вищої освіти потребує перегляду чинного механізму залучення студентів до

управління закладами вищої освіти. Важливі кроки у цьому напрямку здійснила Канада, розробивши ефективну модель залучення студентів до прийняття управлінських рішень ЗВО, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх джерел і публікацій засвідчив, що активне залучення студентів до управління університетом розпочалося у кінці 60-их на початку 70-их років у США та Канаді. Дафф Д. і Бердаль Р. [3] у 1966 році провели у Канаді національне дослідження щодо управління університетом і заохочували наукові установи до того, щоб зробити процес прийняття управлінських рішень більш відкритим, прозорим, із залученням більшої кількості викладачів та студентів. Як зазначають Хоувінг Д. і Крінстьянсон А. [4] (до 1975 року 78% канадських університетів включили до складу ради університету студентів. З середини 70-х р. залучення студентів до управління закладами вищої освіти широко практикувалося і здобуло значного поширення по всій країні. З цього приводу було проведено національне опитування університетських Рад Директорів (boards of governors) канадськими вченими Джонс Г. і Скольник М. [5, с. 292] котрі зазначили, що у 1995 році у порівнянні з 1975 значно більша кількість університетів Канади включила до членів ради університету представників студентства. Вони підкреслили, що у відсотковому співвідношенні загальна кількість студентів – членів ради університету складала 9.2%, в той час як всі опитувані ЗВО підтвердили, що 100% включили до складу ради університету студентів [5, с. 283].

Переваги, обмеження та проблеми участі студентів у прийнятті управлінських рішень були висвітлені у попередніх дослідженнях науковців Нок Г., Лі Х., Райлі Г., Вуд Д. (Knock G., Lee H., Riley G., Wood D.). Особливості організації студентського самоврядування у сучасній системі вищої освіти в Україні досліджували: Василенко І., Васильченко Я., Демченко Ю., Єжова О., Казлакова Г., Руснак І., Шпак О. та ін..

Мета дослідження – на основі аналізу наукових джерел охарактеризувати залучення студентського самоврядування канадського університету провінції Альберта до управлінської структури ЗВО.

Основні завдання дослідження:

- ✓ Охарактеризувати керівну структуру канадського університету провінції Альберта;
- ✓ Описати самоврядні студентським організаціям університету Альберти;
- ✓ Розкрити мотиви, що спонукають студентів долучатися до управлінської діяльності ЗВО;
- ✓ З'ясувати причини можливого обмеження участі студентів у керівних структурах різного рівня;
- ✓ Виявити стратегії, що використовуються студентами для впливу на прийняття управлінських рішень ЗВО.

Формальні керівні структури університету Альберти. Рада директорів є найвищим керівним органом, що керує розподілом університетського бюджету та послуг, котрі надає навчальний заклад, а також займається вирішенням оперативних питань вузу. Вчена рада університету (General Faculties Council), яку очолює ректор являється найвищим науково-директивним органом. У підпорядкуванні вченої ради університету знаходиться професорсько-викладацьких склад, котрий уповноважений затверджувати навчальні програми факультетів різних галузей. Аналогічним чином, кафедри підконтрольні радам факультету. Вони мають право на свій бюджет і можуть видозмінювати програми у межах своїх навчальних дисциплін. Існують й інші формальні керівні структури, до котрих відносяться: вчена рада (senate), рада деканів (deans` council), комітет адміністрації факультету (deans` advisory committees), та інші факультетські комітети, що виконують консультативні функції і допомагають керівним структурам і адміністрації університету у прийнятті керівних рішень. До складу перелічених керівних структур входять: члени адміністрації університету, члени професорсько-викладацького складу, звичайні технічні працівники закладу вищої освіти, студенти молодших та особливо старших курсів навчання і представники громадськості (representatives of the general public) [7].

Як зазначається у законодавстві провінцій – залучення студентів до прийняття управлінських університетських рішень відбувається на найвищих рівнях засідань ради директорів університету (the board of governors) і засідань вченої ради на загальній раді інститутів університету (academic council - General Faculties Council at this university).

Юридичне підґрунтя даної структури управління закладено у двох розділах законодавчого акту університету Альберту [1] (the Alberta Universities Act):

43 (1) у кожному університеті повинно бути створене студентське об'єднання (students` union), яке б займалося вирішенням проблем студентів в університеті, розвитком і керівництвом закладу вищої освіти, контролювало дотримання прав студентів і стимулювало до розвитку благоустрою студентів і ЗВО в цілому [1, с. 39].

43 (5) Якщо ж в університеті діє відділ аспірантури (faculty of graduate studies), то член ради директорів може визнати створення асоціації студентів-аспірантів у межах ЗВО (з будь-якою назвою, яку вони вважатимуть за доцільну) як таку, що повинна займатися вирішенням проблем студентів-аспірантів для загального блага студентів і університету в цілому [1, с. 40]. Таким чином, студенти не лише уповноважені долучатися до прийняття керівних управлінських рішень закладу вищої освіти, а також займатися справами і проблемами студентів у кампусах [1, с. 39].

Студентське самоуправління. Студентське самоуправління стосується перш за все студентських організацій в університеті Альберти в цілому. Дві основні студентські організації університету Альберти другої половини ХХ ст. – студентське об'єднання (Students' Union) та асоціація студентів старших курсів (the Graduate Students' Association), до складу котрої входили також студенти, котрі ще не отримали ступінь. Ці дві організації представляли інтереси студентів молодших і старших курсів, що проживали на території студентського містечка. Крім того, на факультетському рівні існували й інші організації та клуби, котрі не входили до складу вищезначених студентських

організацій, а функціонували незалежно від них. Кожна студентська організація має свою студентську раду (student council) – її найвищий керівний орган, виконавчий комітет (executive committee) і декілька постійних комісій (several standing committees). Дві основні функції, котрі виконує будь-яка студентська організація чи об'єднання – це захист інтересів студентів та сприяння їх благополуччю.

Представники студентства є членами практично усіх керівних структур університету різних рівнів, беруть участь у прийнятті керівних рішень та розробці стратегічного плану розвитку університету (university policy), займаються вирішенням університетських завдань і проблем студентства в цілому. Більше того, студентів активно залучають до надання студентських послуг. Окрім цього, студенти – члени студентського самоврядування самі керують і надають послуги, до яких можна віднести:

- Обмін інформацією;
- Фінансова допомога;
- Консультування однолітків;
- Допомога у вирішенні проблем як академічного, так і неакадемічного характеру;
- Матеріально-технічне забезпечення та пов'язані з цим послуги;
- Можливість займатися волонтерською діяльністю;
- Туристичні послуги та технічне забезпечення для відпочинку [7].

Саме задля виконання і забезпечення усіх послуг дві найбільші студентські організації університету Альберти – Студентське Об'єднання (Students' Union) та Асоціація Студентів Старших Курсів (the Graduate Students' Association) об'єднали свої зусилля. Проте, Студентське Об'єднання (Students' Union) з більшою кількістю студентів та кращим фінансуванням, надає більше послуг ніж будь-яка інша студентська організація на території кампусу. У свою чергу, через обмежене фінансування інші факультетські студентські організації, включаючи Асоціацію Студентів Старших Курсів (the Graduate Students' Association) надають більшість послуг пов'язаних з ознайомленням з професією

– проводять форуми, орієнтаційні заходи для студентів різних факультетів, в тому числі пропонують деякі консалтингові програми, проводять соціально-розважальні та культурно-масові заходи для членів студентських організацій [7].

Також всі вищезначені студентські організації пропонують широке різноманіття заходів для відпочинку і розваг. Всі три студентські організації, розглянуті у цьому дослідженні мають свої власні джерела фінансування (включаючи членські внески та прибутки від комерційної діяльності) – книжковий магазин, поштове відділення, ксерокопія, і займаються цілою низкою інших заходів по збору коштів. Членство у студентському об'єднанні (Students' Union) та Асоціації Студентів Старших Курсів (the Graduate Students' Association) є обов'язковим для всіх студентів, незалежно від року навчання і з кожного студента стягується членський внесок. На ці кошти самоврядні організації наймають спеціалістів, професіоналів своєї справи і допоміжний персонал, що допомагає керувати студентською організацією та її справами. Основна мета залучення професіоналів – скеровувати і давати поради, щодо своєрідних аспектів своєї діяльності, але основне рішення все ж залишається за членами виконавчого комітету студентської організації.

Як зазначають Андерсон Б. і Джонс Г. [2] , окрім формальних керівних структур ЗВО, включаючи раду директорів (з законодавчими повноваженнями у вирішенні адміністративних питань) і вчену раду університету (відповідальну за академічну діяльність), студентські організації відіграють значну роль в ухваленні стратегічного плану розвитку і функціонування закладу вищої освіти, оскільки представники студентства засідають практично в усіх головних комітетах [6].

Мотиви, що спонукають канадських студентів брати участь у прийнятті управлінських рішень ЗВО:

- Вдосконалити систему управління вузом;
- Набути досвіду;
- З соціальних причин\передумов;

- Бажання допомагати іншим студентам;
- Переконавання батьків чи друзів.

Такий фактор як соціальний статус родини, здавався також суттєвим. Крім того, як виявилось більшість студентів – членів студентських організацій, залучених до вирішення справ університету були членами різноманітних об'єднань у школі чи коледжі і вже мали певний досвід і були небайдужими до долі свого навчального закладу [7].

Основні причини обмеження студентської участі у керівних структурах різних рівнів, серед яких:

- Члени адміністрації університету проти залучення студентів до вирішення кадрових питань та питань, що стосувалися укладення бюджету;
- Деякі питання, на думку адміністрації вузу, не повинні були набувати загального розголосу серед студентів, оскільки містили конфіденційну інформацію та особисті дані професорсько-викладацького складу;
- Професорсько-викладацький склад та члени адміністрації не сприймають студентів за рівноправних собі у вирішенні питань, що стосувалися присвоєння звань та обранням на посади.

Роль, яку відіграють студенти у прийнятті рішень різними університетськими комісіями і керівними органами залежить від участі кожного окремого студента. Поодинокі студенти у керівному процесі ЗВО відіграють роль колег, деякі – роль лідерів, котрі очолюють різноманітні обговорення і дискусії; деякі – роль наглядачів, та все ж переважна більшість студентів відіграють роль звичайних інформаційних провайдерів, котрі діляться знаннями, своїм розумінням і баченням проблем, а також відстоюють права студентів. Ефективність і результативність кожного окремого представника студентства різниця [7].

Неформальні стратегії, що використовуються студентами з метою впливу на прийняття управлінських рішень. Оскільки залучення студентів до прийняття різноманітних управлінських рішень являється очевидно

політичним процесом, студенти користуються цілим різноманіттям політичних стратегій. Це стосується використання неофіційних тактик задля досягнення того, що вони не можуть досягти традиційними методами. Лобіювання – одна з основних стратегій збільшення студентського впливу на прийняття управлінських рішень. Важливу роль у досягненні цієї цілі відіграли: засоби масової інформації (такі як студентська радіостанція та випуск двох студентських газет), проведення студентських засідань та навчальних програм.

Окрім представництва студентів на різних рівнях (університетському, факультетському та кафедральному), всі три студентські організації (Просвітницька Асоціація Студентів, Студентське Об'єднання, Асоціація Студентів Старших Курсів) висловлюють своє занепокоєння з приводу їх причетності до управління університетом Альберти і громадою в цілому, лобіюють свої інтереси за межами ЗВО, намагаються змусити урядовців почути основні проблеми з якими стикаються студенти. Члени Студентського Об'єднання (Students' Union) та Асоціації Студентів Старших Курсів (the Graduate Students' Association) регулярно звертаються до консультативного комітету Міністерства політики уряду провінції, зустрічаються з керівником відповідного департаменту уряду з метою обговорити вагомі питання студентства, що потребують вирішення. Крім того, всі три студентські об'єднання активно працюють над покращенням співпраці зі спільнотою, долучаючись до громадської діяльності. Підводячи підсумок, хочеться зазначити, що Студентське Об'єднання університету Альберти відіграло керівну роль у вирішенні проблем студентства, обговорюючи стратегії студентської участі в управлінському процесі ЗВО, разом зі студентськими організаціями інших університетів, що знаходяться на території Канади.

Отже, завдяки студентському самоврядуванню в університеті Альберта, студенти отримують досвід управлінської діяльності, навчаються вести бізнес та надавати якісні послуги, захищати інтереси студентства, використовувати різноманітні стратегії щодо залучення студентства до прийняття управлінських рішень, співпрацювати з членами адміністрації та громадою. Цей досвід є

надзвичайно цінним надбанням не лише для студентських організацій університетів Канади, а й інших країн в цілому. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у вивченні проблеми ефективного залучення студентського самоврядування до керівного процесу ЗВО в Україні.

Список використаних джерел

1. Alberta Universities Act. Edmonton, AB: *Queen's Printer for Alberta*. 1998.
2. Anderson, B., & Jones, G.A. Organizational capacity and political activities of Canadian university faculty associations in the development of higher education policy. Paper presented at the *Annual Meeting of the Canadian Society for the Study of Higher Education*. University of Calgary: Calgary, AB, June. 1994.
3. Duff, J., & Berdahl, R.O. University government in Canada. Ottawa, ON: Association of Universities and Colleges of Canada and the Canadian Association of University Teachers, 1996.
4. Houwing, J.F., & Kristjanson, A.M. Composition of governing bodies of Canadian universities and colleges. Ottawa, ON: Association of Universities and Colleges of Canada, 1975.
5. Jones, G.A., & Skolnik, M.L. Governing boards in Canadian universities. *The Review of Higher Education*. 1997. Vol. 20, № 3. P. 277–295.
6. Jones, G.A. Student pressure: A national survey of Canadian student organizations. Paper presented at the *Annual Meeting of the Canadian Society for the Study of Higher Education*. Ottawa, ON: Carleton University, June, 1993.
7. Zuo, B., & Ratsoy, E. Student participation in university governance. *The Canadian Journal of Higher Education*. 1999. Vol. XXIX, № 1. P. 1-26.

References

1. Alberta Universities Act. (1998). Edmonton, AB: *Queen's Printer for Alberta*.
2. Anderson, B., & Jones, G.A. (1994). Organizational capacity and political activities of Canadian university faculty associations in the development of higher education policy. Paper presented at the *Annual Meeting of the Canadian Society for the Study of Higher Education*. University of Calgary: Calgary, AB, June.
3. Duff, J., & Berdahl, R.O. (1966). University government in Canada. Ottawa, ON: Association of Universities and Colleges of Canada and the Canadian Association of University Teachers.
4. Houwing, J.F., & Kristjanson, A.M. (1975). Composition of governing bodies of Canadian universities and colleges. Ottawa, ON: Association of Universities and Colleges of Canada.
5. Jones, G.A., & Skolnik, M.L. (1997). Governing boards in Canadian universities. *The Review of Higher Education*, 20(3), 277–295.
6. Jones, G.A. (1993). *Student pressure: A national survey of Canadian student organizations*. Paper presented at the Annual Meeting of the Canadian Society for the Study of Higher Education, Carleton University, Ottawa, ON, June.
7. Zuo, B., & Ratsoy, E. (1999). Student participation in university governance. *The Canadian Journal of Higher Education*, XXIX(1), 1-26.

Оксана Заболотная, Анна Подгаецкая. Участие студентов канадского университета Альберты в управленческом процессе ВНЗ

В статье исследован процесс привлечения студенческой молодежи к управлению учреждением высшего образования. Статья отмечает, что студенты способны самостоятельно управлять своими делами, удовлетворять различные свои потребности и отстаивать политические интересы. Было доказано, что студентов канадского

университета Альберты привлекают к активному участию в решении вопросов академического и административного характера, которые являются достаточно весомыми для функционирования университета. В статье подчеркивается, что объединение студенческих организаций оказывает значительно большее влияние, чем каждый из студентов отдельно. Было выявлено, что факторы, которые способствовали активному участию студентов в управлении вузом, зависели как от индивидуальных убеждений каждого студента, так и от окружающей среды. В статье обоснована важность студенческой участия в управлении университетом, поскольку студенты должны совершенствовать умение принимать совместные решения, демонстрировать свою преданность университету, учитывая долговременные интересы его развития.

Ключевые слова: Канада, университет, студенческие организации, управление, руководящие структуры.

Oksana Zabolotna, Anna Pidhaietska. Canadian University of Alberta Student Participation in Higher Education Institution Governance

The article explores the process of involving Alberta university students in higher education institution governance. The article emphasizes that students are able to manage their affairs independently, satisfy their diverse needs and protect their political rights and interests. It has been proven that Canadian university of Alberta students are actively involved in academic and administrative decision-making process that is significant for university functioning. This article reveals the formal decision making bodies of the University of Alberta, student organizations as a whole and especially two major student organizations – the Students` Union and the Graduate Student Association, which represent the undergraduate and graduate student on campus. The main formal decision making bodies of Alberta University are the Board of Governors and the General Faculties Council. Among other formal bodies of all levels there are the Senate, the Dean`s Council, Dean`s advisory committees, and some department committees. These decision making bodies include members of academic and support staff, administrators, representatives of the general public, undergraduate and graduate students, especially senior ones.

The article recalls that two primary functions of each student organization are to protect student interests and to promote the welfare of students. It has been emphasized that student representatives sit on almost all governing bodies of Alberta University, taking part in university policy making and in administering university affairs, including student affairs. This article highlights student involvement in university governing bodies and student motivation for participating in university governance. Among most common student motivation factors are desire to serve other students, social reasons, influence of parents and friends, wish to improve university governance and to gain their own experience. Decision areas from which students are excluded have been noticed. It has been stressed that student roles in decision making on university committees depend on each individual student participant. Some students act as colleagues, some as watchdogs, some as leaders in discussions or debates, but large number of students are only information providers. Informal strategies used by students in order to influence university governance, include their media, a radio station, two student newspapers, caucuses, training programs which have played important roles in helping them to attain their objectives.

Keywords: Canada, university, student organizations, governance, governing bodies.

Стаття надійшла до редколегії 19.09.2019